

FOTO HÁBER

Ebben a vállalkozásban az a legrokonszenvesebb, hogy az alkotók jól ismerik műfajuk határait és igyekeznek ezek között az igényes művész számára szigorú határokat jelentő keretek között megmaradni. Erdődi János, Radványi Dezső és Szemes Mariann forgatókönyvírók, valamint Várkonyi Zoltán, a film rendezője izgalmas bűnügyi drámát konstruáltak, váratlan, de mégis többnyire logikus fordulatokkal, meneküléssel, hajszával, ügyes kémekkel és még ügyesebb elhárítókkal, sok-sok lövöldözéssel, titkos jelszavakkal, fortélyos és csak az utolsó pillanatban nyíló páncélszekrényvel, ici-pici lélektannal és a konvenciók előírása szerinti halványan bontakozó, a történet árnyékában szerényen meghúzódó szerelem-félével. Nem próbálták meg az egészet — szerencsére — pszichologizálással dúsitani, és attól is óvakodtak, hogy különösebb politikumot csikarjanak ki ebből a másfélórás, fordulatok rejtvényből. Így elkerülték sok hasonló tárgyú — igényességével tüntető — film típus-hibáit.

Nehogy félreértés essék: elkép-

zelhető bűnügyi film lélektani szemszögből bemerve is, az ilyen szemléletnél azonban feltétlenül nem a cselekményesség és az izgalomkeltés a hangsúlyos; elképzelhető a téma olyan exponálása is — jó néhány példáját láthattuk ennek — hogy az alkotók az eseményeken kívül maradnak, az ábrázolást paródiába futtatják, jelezve, hogy tudják: az adott »fekete-fehér, igen-nem« dramaturgiával a valóságról jóformán semmit sem tudnak elmondani; elkészíthető továbbá a bűnügyi film rekviemje is, hasonlóan a műfaj irodalombeli — dürenmatti — rekviemjéhez, azzal a végkicsengéssel, hogy a dolgoknak ilyen egyszerű logikai képletekbe gyömszőlése, ok-okozati összefüggésben való megmutatása bizony meglehetősen abszurd. De elképzelhető a cselekmény pillérekre szerkesztett, ügyesen kitalált izgalmaikkal fűszerezett bűnügyi história is, főként, ha nem a valóság megmutatása az elsődleges igény, hanem valamiféle lebilincselő rejtvény feltalálása, amely szórakoztatja a nézőket, pontosan úgy és annyira, amint azt egy tisztességes rejtvény-

től elvárjuk. A Foto Háber alkotói az utóbbi lehetőséget választották. Feszültséggel teli történetet építettek fel, eszközökben, ábrázolásmódban pedig hozzáadták mindazt, ami a korrekt megjelenítéshez szükségeltetik: a Várkonyi-rendezté film ritmusa jó, nem bűvészkednek a kamerával, a beállításokban, a színészmozgatásban, a képek komponálásában láthatóan uralkodó elvük a puritán koncentráció. Mit kérhetünk tőlük ezek után számon?

Mit kérhetünk számon, amikor ez a szolid megragadás a műfaji keretek között a kritikus esztétikai fegyvereit is hatástalanokká teszi, pláne, ha gondolat-rakétáit maga is szívesen rakja félre, hiszen — másfél óra erejéig — jól szórakozott és nem kapott kevesebbet, mint amit várt? Ami mégis szövőtehető, az a koncepció, a hozzáálláson belüli botlások és gyengeségek ügye, azok a sikerületlenebb részek és motívumok, amelyek az agathachristie-i mércén is könnyűnek találtak. Ha ugyanis elfogadjuk — elfogadtuk — hogy a mesét az ok-okozatnak az élettel öszevetve naiv, de rejtvényizgalom kategóriában rendben levő patronjai szerint készítették, akkor a továbbiakban jogos igényünk, hogy becsapásunk fondorlatosan történjék, a kínálkozó lehetőségeket ügyesen, a véletekig facsarva, de a parodisztikus határokat túl nem lépve használják ki. Vagyis: a »képlet« levezetése közben nem szabad éreznünk semmiféle erőszakoltságot. A Foto Háberben azonban egy-egy lényeges ponton »beugranak« olyan deus ex machina-megoldások, dramaturgiai ötletek, amelyek még az adott logikai rend szerint sem a legsikerültebbek. Gondolok például arra a motívumra, amikor a Csákányi-formálta figura — aki egyébként a recept szerint nélkülözhetetlen humoros pólust is szolgáltatja — a tudós házába való behatolás során, a könyvek között matatva ráakad a rejtett páncélszekrényre. Nyilvánvalóan azért kezd el ebben a feszült és böngészésre teljesen alkalmatlan pillanatban mégis a könyvespolcon kutatni, hogy az utolsó

pillanatban felfedezhesse a keresett rejtekhelyet. Nem mintha a véletleneket — pláne a dialektikus véletleneket — száműzni akarnánk a mese-szövevből, ám feltétlenül hibás motívum ez az ilyen típusú, a logikai rendben feltétlenül hívó és arra épített historiában.

Némiképp az izgalom rovására megy, hogy az elhárítás olyan mindenható és mindentudó, apparátusa olyan lehengerlő, technikai felszerelésűk olyan ördögös, hogy az ellenfélnek tulajdonképpen még szolid másodpercekig sincsenek komoly esélyei. Nyilvánvaló, hogy az alkotókat a jó értelemben vett politikusság vezérelte az apparátus mérhetetlen felnövesztésében, de végül éppen valahogy ez a szándék termelt kétes eredményt, hiszen a küzdelem macska-egér harccá degradálása nemcsak az izgalmat csökkenti, nemcsak az elhárítók munkáját kisebbíti, hanem egy-egy túlfeszített ponton az egész — a szerzők szándéka ellenére — csaknem önmaga paródiájává teszi.

Azt is sajnáljuk, hogy jóformán egyetlen pillanatra sem léphetnek ki a történetből, a kémekek és ellenkémekek zárt világából, mert így egykönnyen olyan képzetekünk támadnak, hogy a világ nem is áll egyébből, mint gomblyukba bújtatott fényképezőgépekből, fürkésző vonatkalauzokból, telefonokat lehallgató, jámbor szerelőnek maszkírozott elhárítókból, tervrajzok után szimatoló ügynökökből, békés kereskedők bőrébe bújt diverzánsokból.

A szórakozást azonban ezek az, alig elkerülhető hibák nem tudják elrontani; a Foto Háber fordultatos története nyilván sokakat vonz majd a moziba, akik örömmel adják át magukat a siffre-táviratok, a titkos telefonbeszélgetések, a megbízatások, az ügynökök felszámolósa ötletes rejtvényének. Különösen, ha olyan kitűnő színészek varázsolják elő az izgalmakat, mint Latinovits Zoltán, Szakáts Miklós, Nagy Attila, Ruttkai Éva, Sulyok Mária, Csákányi, Páger, akik láthatóan nagy kedvvel fogtak össze idegeink felborzolására. MAÁR GYULA